

'hak-al'

3
JUNI
1996
22e JAARGANG

103.19 A
Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG CULEMBORG

natuur-en vogelwacht
CULEMBORG

Kontaktadres:

Natuur- en Vogelwacht Culemborg,
Postbus 381, 4100 AJ Culemborg.

Bestuurssamenstelling:

Wim Kievit, Verdijkstraat 13,
4102 CL Culemborg; tel.: 0345 514561.
Gerard van Ruiten, Verdijkstraat 9,
4102 CL Culemborg; tel.: 0345 519581.
Frans Waroux, Moerbeiboom 45,
4101 WC Culemborg; tel.: 0345 515393.
Breun Jansen, Eikeboom 31,
4101 VA Culemborg; tel.: 0345 514885.
Leo v.d. Kooij, Vliegerweg 3,
4101 JK Culemborg; tel.: 0345 515450.
Kars Veling, Akkerwinde 9,
4102 JJ Culemborg; tel.: 0345 531689.
Paul van Veen, Gandhi 197,
4102 HK Culemborg; tel.: 0345 521953.

Klubhuis:

"De Ketelvink", voormalig "Ketelhuis" op
Terweijde, Middelcoopstraat 1A Culemborg.

Bibliotheek:

Gerrie Monfils (tel.:0347 377638)
Cor Maurice (tel.:0345 520857)
Boeken / verslagen in "De Ketelvink".
Geopend: vrijdag van 19.00 uur tot 19.30 uur,
uitgezonderd de maanden juli en augustus.

Lidmaatschap:

Nieuwe leden opgeven bij de penningmeester, evenals
adreswijzigingen.

Penningmeester:

Frans Waroux, Moerbeiboom 45,
4101 WC Culemborg, tel.: 0345 515393.
Gironr.: 34.33.351 t.n.v. F.H. Waroux,
rek. Natuur- en Vogelwacht Culemborg.

Kontributie:

Betaling per toegezonden acceptgirokaart.
Jeugdlidmaatschap f 12,50 per jaar; volwassene,
gezins-, postlidmaatschap f 25,- per jaar.

Redaktieteam en -adressen:

Breun Jansen, Eikeboom 31,
4101 VA Culemborg; tel.: 0345 514885.
Gerard van Ruiten, Verdijkstraat 9,
4102 CL Culemborg; tel.: 0345 519581.
Harry v.d. Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg, tel.: 0345 514358.

Plantenwerkgroep:

Wim Rubers, Joh. Frisoplaats 6A,
4196 AC Tricht; tel.: 0345 573354.

Knotwilgenwerkgroep:

Wim Smits, Schoolhof-Oost 24,
4105 AS Culemborg; tel.: 0345 516575.
Harry v/d Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg; tel.: 0345 514358.

Paddenwerkgroep:

Harry v/d Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg; tel.: 0345 514358.

Zoogdierenwerkgroep:

Gerard van Ruiten, Verdijkstraat 9,
4102 CL Culemborg; tel.: 0345 519581.

Vogelwerkgroep:

Stijn Brand, Bachlaan 13,
4102 BP Culemborg; tel.: 0345 516038

Insektenwerkgroep:

Annette van Berkel, Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg; tel.: 0345 531689.

Werkgroep Natuurfotografie:

Henk Vennix, Pastoriestraat 39
5241 TH Rosmalen; tel.: 073 5212903.

Werkgroep Wintervoeding Vogels:

Ruud Post, Linnaeuslaan 61,
4102 LG Culemborg; tel.: 0345 530135.

Inleveren waarnemingen:

Stijn Brand, Bachlaan 13, 4102 BP Culemborg; Arjan
Brenkman, Weidsteeg 177, 4102 AC Culemborg of de
speciale bak in "De Ketelvink"

Begeleiding jongere jeugdgroep:

Gerrie Monfils-Evers, 31-de Limiet 5,
4131 NR Vianen; tel.: 0347 377638.

Nestkasten-koördinatie:

Ruud Post, Linnaeuslaan 61,
4102 LG Culemborg; tel.: 0345 530135.

Kampen, lezingen, dia-avonden en kursussen:

Leo v.d. Kooij, Vliegerweg 3,
4101 JK Culemborg; tel.: 0345 515450.

"Het Vogeljaar":

Jaarabonnement door overschrijving van f 28,20 op de girorekening van de N.V.W.C., met vermelding van: "Het Vogeljaar".

Verbandtas en -trommel:

Voor alle activiteiten is een verbandtas en -trommel aanwezig in "De Ketelvink". Aanvullingen z.s.m. na gebruik doorgeven aan de beheerder:
Ellen Geleedst, Gandhi 197,
4102 HK Culemborg; tel.: 0345 521953.

KONTAKT-ADRESSEN:**Vogelbeschermingskonsulent:**

Stijn Brand, Bachlaan 13,
4102 BP Culemborg; tel.: 0345 516038.

Asielhouders:

't Klaphek, 3401 RZ IJsselstein;
Dhr. R. Weiters; tel.: 030 6063335

Egelopvangcentrum Maarssenbroek:

Spechtenkamp 159, 3607 KJ Maarssenbroek;
tel.: 0346 568440.

DIVERSE NATUURORGANISATIES:

Milieu: alarmnummer luchtverontreiniging:
tel.: 026 4452220.

Veldpolitie:

Den Hartog: tel.: 0343 551558 (Werkhoven)
Vrieling : tel.: 0343 561675 (Cothen)
Meldkamer : tel.: 030 6924824 (Zeist)

Gemeentepolitie Culemborg:

A.J.A. Helmond, Boerenstraat 11,
Culemborg; tel.: 0345 477777.

Vereniging Milieudefensie:

Tweede Weteringplantsoen 9, 1017 ZD A'dam.

Gelderse Milieudefensie:

Jansbuitensingel 14, 6811 AB Arnhem;
tel.: 026 3515069.

Milieuwerkgroep "Noordwest-Betuwe":

Harry v.d. Warenburg, Grondzeilerweg 9, 4105 HJ
Culemborg; tel.: 0345 514358.

Werkgroep Milieu Geldermalsen

Henk ten Berge, Twee Morgen 16, 4196 JT Tricht
tel.: 0345 573974.

Milieuwerkgroep Buren:

Goof den Hartogh, Kloosterlaan 15,
4111 LG Zoelmond; tel.: 0345 502061

Staatsbosbeheer regio Betuwe:

Beheerseenheid De Linge, Veerstraat 16,
4181 AG Waardenburg; tel.: 0418 592411.

Vogelbescherming:

Dribergseweg 16 C, Zeist, tel.: 030 6937700;
winkel: 030 6937777; ledenservice: 030 6937744;
vogel-ijflijn: 030 6937773.

Stichting Het Geldersch Landschap:

Zypendaalseweg 44, 6814 CL Arnhem,
tel.: 026 4420944.

I.V.N. Vereniging voor Natuur- en Milieu-educatie:

Plantage Middenlaan 2C, 1000 HC Amsterdam,
tel.: 020 6228115.

I.V.N. Vereniging voor Natuur- en Milieu-educatie, afd. Tiel en omstreken:

Secretariaat: J.E.L. Bannink-Grimm
Cellendonklaan 35, 4012 BN Kerk-Avezaath.

Stichting Natuur en Milieu:

Donkerstraat 17, 3511 KB Utrecht,
tel.: 030 2331328.

Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten:

Noordereinde 60, 1243 JJ 's-Graveland;
tel.: 035 6559911.

Wereld Natuur Fonds Nederland:

Postbus 7, 3700 AA Zeist; tel.: 030 6937333.

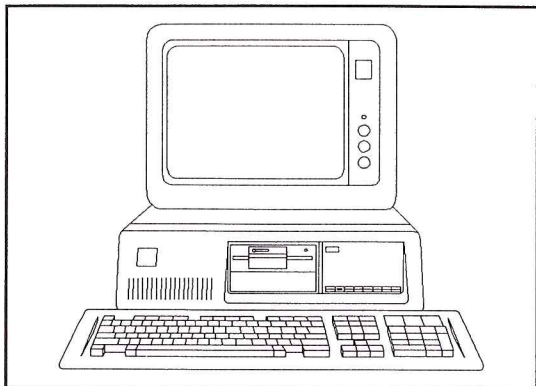
Wereld Natuur Fonds Nederland, regio West-Betuwe:

sekretariaatsadres:
G.J. van Kessel-Heuff, Binnenstr. 3,
4117 GR Erichem; (Pandawinkel), tel.: 0344 571637

Greenpeace Nederland:

Postbus 11026, 1001 GA Amsterdam.
Damrak 83-II, 1012 LN Amsterdam;
tel: 020 6236545 / 6231843.

VOORWOORD VAN DE REDAKTIE

In dit laatste nummer vóór de welverdiende zomervakantie treft u onder andere de vogelwaarnemingenlijst aan, waarin een aantal zeer boeiende waarnemingen vermeld staat.

Het ooievaarspaar op het Stadhuis van Culemborg heeft sinds de tweede helft van mei jl. 2 jongen. In het oktobernummer hopen we een artikel met foto's van het ooievaarsgezin te kunnen publiceren.

Ditzelfde geldt voor het Hemelvaartskamp, dat van 15 t/m 18 mei jl. werd gehouden in het Noordfranse Cap Blanc Nez.

We nodigen alle 43 kampgangers van harte uit hun persoonlijke impressies, boeiende en aardige anekdotes, waarnemingen van o.a. vogels en planten uiterlijk 15 september a.s. bij een van de redactie-adressen in te leveren, zodat we een blijvend souvenir in het oktobernummer kunnen opnemen.

Rest ons u allen een bijzonder fijne en natuurvolle zomervakantie toe te wensen!

Index:

- pag. 4 - Verslag knotwilgen snoeien 1995-1996
- pag. 5 - Verslag van de vogelexcursie, gehouden op 13 april 1996 naar de polders Arkemheen en Zuidelijk Flevoland
- pag. 7 - Kleuters door ploegmachine omgespit ...
- pag. 8 - Wintervogels in de Zump
- pag. 10 - Onomkeerbare macho's
- pag. 11 - Vogelwaarnemingen
- pag. 13 - Excursie- en activiteitenprogramma

Knotwilgen snoeien 1995 - 1996

Zoals gebruikelijk werd al in de zomerperiode het winterprogramma voor het snoeien vastgesteld voor een vijftal zaterdagen vanaf november 1995 tot maart 1996.

De eerste dag, zaterdag 11 november, werd er gesnoeid bij de familie Van Malssen, hoek Beusichemse Dijk/Weidsteeg.

Het werk verliep hier in een vlot tempo. Het terrein was goed begaanbaar, de versnipperaar van de gemeente kon overal rijden wat dus weinig sleepwerk betekende.

Deze locatie is een vaste stek van de knotploeg waar ongeveer elke 5 jaar gesnoeid wordt.

Een drietal zaterdagen is er gesnoeid bij de familie Vernooij te Beusichem op de locatie "De Duinen". De weersomstandigheden waren redelijk al was het de eerste twee zaterdagen aanvankelijk erg koud. Gelukkig was er ontheffing van de gemeente Buren zodat al het snoeihout ter plekke verbrand kon worden. De meest dikke stukken werden door houtliefhebbers meegenomen naar huis voor de open haard.

Veel bomen zijn er deze drie dagen niet gesnoeid waarvoor 2 oorzaken aan te wijzen zijn.

Eenzijds was er behoorlijk zwaar hout te verwerken daar het ongeveer 10 jaar geleden was dat deze bomen gesnoeid waren, takken van ongeveer 15 meter lengte waren normaal.

Een probleem was ook de motorzaag, inmiddels op gevorderde leeftijd, die in toenemende mate dienst weigerde tot ergernis van met name Wim Smits.

Onze verwachting was dat de zaag het dit seizoen nog wel zou volhouden maar dat bleek dus niet het geval. Na rijp beraad was het voorstel om niet tot "kostbare" reparaties over te gaan mede omdat de verwachting was dat de haper-problemen weer snel terug zouden komen.

Na overleg met de penningmeester en de maandelijkse vergadering werd met behulp van Breun Jansen een gelijkwaardige zaag aangeschaft.

De laatste snoeidag op de Duinen werd tot tevredenheid gebruik gemaakt van deze nieuwe zaag.

Na enkele seizoenen snoeien op de locatie "De Duinen" zijn alle bomen hier gesnoeid. Om niet opnieuw tegen achterstallig onderhoud aan te lopen zullen wij komend seizoen 1 à 2 dagen plannen voor deze locatie. Er wordt dus gewoon weer vooraan begonnen.

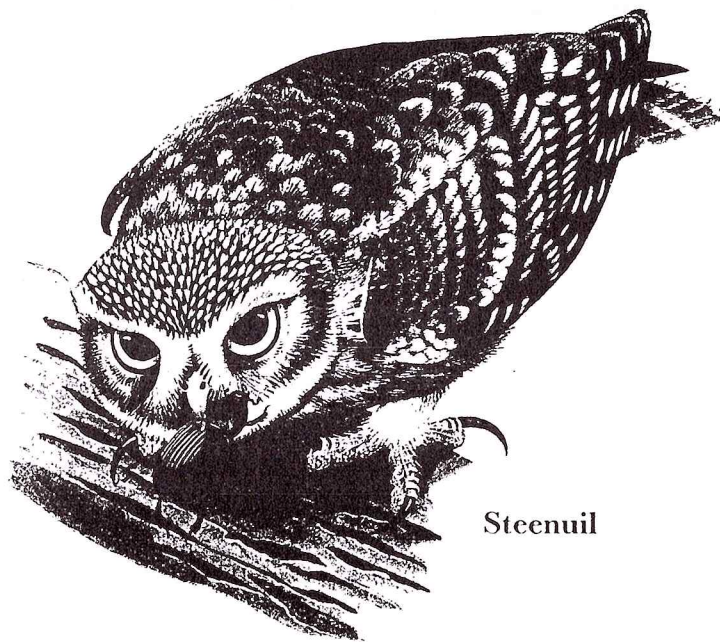
Een dag was er ook gepland om het spontaan opgekomen "griend" op de Kerswerf (uiterwaarden Beusichemse Waard) te snoeien. Gezien de felle kou (combinatie van harde wind en stevige vorst) was het niet verantwoord om deze snoeidag doorgang te laten vinden.

Op de reservedag, begin maart, is door enkele vrijwilligers het griend alsnog gesnoeid.

Een zorg is wel het geringe aantal vrijwilligers die komen snoeien.

De harde kern bestaat uit ongeveer 10 personen, daarnaast komen er incidenteel ook andere snoeien of krijgen we assistentie van een andere vrijwilligersclub. Wenselijk blijft het dat er meer mensen een handje komen meehelpen, werk is er genoeg. De teruggelopen belangstelling is geen typisch Culemborgs probleem ook elders speelt dit. In Geldermalsen is de knotgroep inmiddels gestopt mede vanwege de geringe animo. Wat ons en de N.V.W.C. betreft blijven wij echter doorgaan met dit belangrijke en nuttige werk.

Harry v/d Warenburg
Wim Smits

Steenuil

**Verslag van de vogelexcursie, gehouden op 13 april 1996
naar de polders Arkemheen en Zuidelijk Flevoland**

Op deze frisse, zeg maar gerust ijskoude, voorjaarsmorgen fietste ik vol verwachting naar de Ketelvink. Aldaar waren zojuist mijn twee mede-excursiegangers gearriveerd. Toch wel een beetje teleurgesteld door deze overweldigende belangstelling van de leden van onze vereniging, waarbij zich juist die mensen die graag de natuur intrekken bij hebben aangesloten, besloten we er met z'n drieën een mooie dag van te maken.

En een mooie dag werd het!

De lentezon probeerde de nachtelijke vrieskou met haar stralen te verdrijven en ook het zwakke windje droeg er aan bij dat het buiten toch aangenaam voorjaarsachtig aanvoelde.

In de polder Arkemheen aangekomen zagen we overal al de kieviten en grutto's op ons wachten. Hun geroep was niet van de lucht. Bijzonder verheugend was de overal te beluisteren leeuwerikenzang. Dit heerlijke voorjaarsgeluid horen we helaas in onze omgeving steeds minder. De sterke achteruitgang van deze eens zo algemene vogelsoort moet hoofdzakelijk te wijten zijn aan de intensivering van de landbouw. In de knel geraakt tussen de monsterachtige mestinjectoren en de steeds verder oprukkende maisakkers, zijn deze vogels aangewezen op de weidevogelreservaten.

Staatsbosbeheer heeft in deze polder een honderden hectaren groot reservaat in beheer. Daaromheen ligt tevens een gelukkig ruim bemeten bufferzone, waarin de weidevogels zoveel mogelijk ontzien worden.

Dat het de voorgaande nacht heel koud geweest was, bewees het vliesje ijs dat op sommige sloten te zien was. De talrijk aanwezige vogels hadden zich hierdoor niet laten ontmoedigen. Wel was het duidelijk zichtbaar hoe droog het de afgelopen winter was geweest. Veel geelachtig grasland en een duidelijk lagere waterstand in de sloten. Hier en daar waren nog groepjes smienten in de sloten en weilanden te zien. Ook de wintertaling, slobbeend, pijlstaart en kuifeend waren present. Bijzonder blij waren we met de zomertalingen, waarvan we vijf paartjes hebben kunnen noteren. Watersnippen waren er ook, maar helaas misten we hun typische baltsvlucht. Ook de kemphanen lieten verstek gaan totdat we bij het verlaten van de polder op de valreep nog drie exemplaren konden waarnemen. Helaas waren ze niet in broedkleed. Lopend over de dijk langs het randmeer Nuldernauw zagen we nog futen, aalscholwers, rietgorzen en graspiepers. Ook waren er al enkele boerenzwaluwen.

Op enkele rietpluimen zaten een paar bruine vogeltjes wat te kleumen. Het bleken oeverzwaluwen te zijn. We stelden ons voor dat ze naar elkaar zaten te mopperen over hun vroege terugkeer naar het ijskoude

Nederland. Zoals tegenwoordig in bijna elk waterrijk gebied het geval is, ontbraken ook de nijlganzen niet op het appèl. Enkele paartjes van deze "exoot" waren druk aan het bakkeleien.

Om een uur of elf verlieten we de polder en koersten we af op het Praamwegviaduct aan de rand van de Oostvaardersplassen in Zuidelijk Flevoland. Via het Nulderbroek met een paartje kleine plevieren, het Horsterwold met veel zanglijsters en de open landbouwgebieden met weinig of niets bereikten we het genoemde uitzichtpunt. Een grote kudde edelherten, enkele paarden en een groepje Heckrunderen met kalfjes waren druk bezig met hun zo gewaardeerde graasactiviteiten. Boven het gebied cirkelden buizerds, blauwe kiekendieven en een enkele sperwer. Bij de verbrande hutten langs de Knardijk lagen de bouwmaterialen voor de wederopbouw al klaar. In de Keerluisplas zaten veel eenden, w.o. slob- en krakeenden en een groepje kluten. In het struikgewas was de blauwborst druk in de weer. Het prachtige vogeltje liet zich duidelijk horen en zien.

Enkele paren bruine kiekendieven vlogen boven het rietland. Een exemplaar sleepte nestmateriaal aan. Bij de tweede hut liepen enkele kleine plevieren en bontbekplevieren op een slikkig eilandje. Dit was een uitgelezen kans om deze twee sterk op elkaar lijkende soorten te onderscheiden. Het kleinere formaat en de felgele oogring bij de kleine plevier en de lichte pootkleur en tweekleurige snavel (oranjegeel met donkere punt) bij de bontbekplevier waren duidelijk te zien.

Op de plas Het Bovenwater waren nog wintergasten zoals toppereenden, nonnetjes en brilduikers te zien. Ook zagen we wat verderop nog enkele grote zaagbekken. Eenmaal scheerde een boerenzwaluw over het water, een bijzondere ontmoeting tussen de wintergasten en een zomergast.

Restte ons nog een bezoek aan de hut van de Lepelaarsplassen. Ook hier, het verhaal wordt eentonig, stond in betere tijden een schitterende waarnemingshut. Vorig jaar in brand gestoken door onverlaten en nu moeten de vogelliefhebbers het doen met een kijk-scherm. Het uitzicht was gelukkig nog steeds als vanouds. Overal waren de aalscholwers aan het neste-

len en de plas lag vol met duizenden eenden van allerlei soorten. Een groepje lepelaars zorgde ervoor dat dit gebied de naam Lepelaarsplassen nog steeds verdient. Bonte spechten en een sperwer gaven dit watervogelparadijs nog een ander accentje.

Via de kwelplasjes aan de voet van de dijk ging het nu weer op huis aan. Diverse steltlopertjes waren er te zien, maar door het tegenlicht van de laagstaande zon waren ze helaas niet allemaal op naam te brengen.

Het laatste dat de polder ons op deze mooie dag nog gunde waren enkele reeën die op de kale akkers bijna zo duidelijk afstaken als koeien in een weiland.

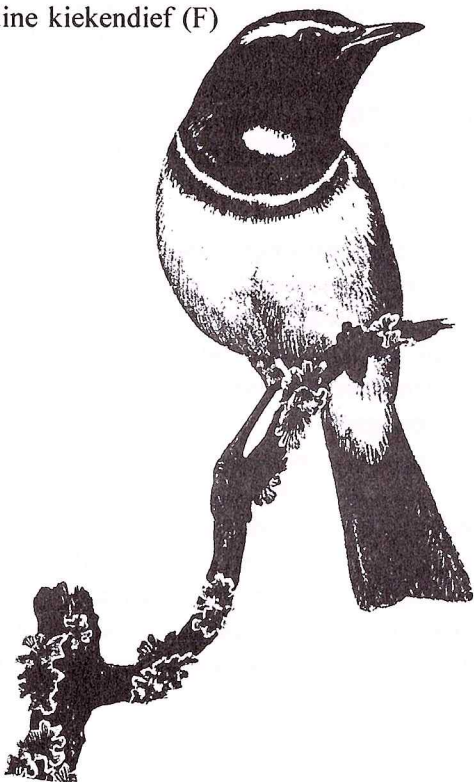
Op de terugweg naar Culemborg maakten we nog de volgende waarnemingenlijst. Nogmaals een prachtige vogeldag met zwaluwen en nonnetjes op één dag. Jammer dat zo weinigen hiervan hebben kunnen genieten. Misschien trekken de volgende excursies wat meer belangstellenden.

Waarnemingenlijst excursie Arkemheen en Flevoland d.d. 13 april 1996 (F = Flevoland; A = Arkemheen)

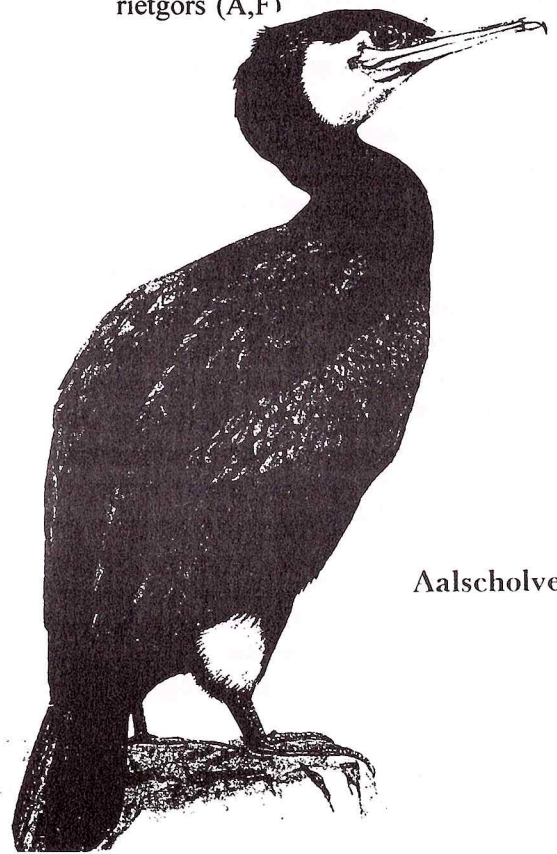
fuut (A,F)
dodaars (F)
aalscholver (A,F)
lepelaar (A,F)
blauwe reiger (A,F)
knobbelzwaan (A,F)
kolgans (A,F)
grauwe gans (F)
wilde eend (A,F)
krakeend (F)
pijlstaart (A,F)
smient (A,F)
wintertaling (A,F)
zomertaling (A)
slobeend (A,F)
bergeend (A,F)
nijlgans (A)
toppereend (F)
kuifeend (A,F)
tafeleend (F)
grote zaagbek (F)
nonnetje (F)
buizerd (F)
bruine kiekendief (F)

blauwe kiekendief (F)
sperwer (F)
torenvalk (A)
fazant (A,F)
waterhoen (F)
meerkoet (A,F)
scholekster (A)
kievit (A,F)
bontbekplevier (F)
kleine plevier (F)
watersnip (A,F)
grutto (A,F)
tureluur (A,F)
kemphaan (A,F)
kluut (F)
grote mantelmeeuw (F)
zilvermeeuw (A,F)
kokmeeuw (A,F)
stormmeeuw (A,F)
visdief (F)
houtduif (A,F)
grote bonte specht (F)
veldleeuwerik (A)

oeverzwaluw (A)
boerenzwaluw (A,F)
graspieper (A,F)
gele kwikstaart (F)
witte kwikstaart (A,F)
spreeuw (A,F)
gaai (F)
ekster (A,F)
zwarte kraai (A,F)
winterkoning (A,F)
blauwborst (F)
roodborst (F)
merel (A,F)
zanglijster (F)
kramsvogel (A)
pimpelmees (A,F)
koolmees (A,F)
huismus (A)
vink (A,F)
groenling (A,F)
putter (F)
kneu (A,F)
rietgors (A,F)

Blauwborst

Aalscholver

Kleuters door ploegmachine omgespit

"Juil", zei Ben, "Nou moet het afgelopen zijn !" Als voorzitter van die club milieufreaks kan ik het niet maken dat mijn eigen vrouw doorgaat met die barbaarse gewoonte om ieder jaar het allereerste ei van die gezellige zwart-wit fladderaars op te eisen.

"Da's goed hoor!" zei Juil, en afgelopen was het met de zo folkloristische traditie om kievitseieren te zoeken.....en te vertrappen.

Menige vogelliefhebber haalde opgelucht adem. Gelukkig, die soort was voorlopig even veilig.

Vele jaren zijn sindsdien verstreken. Veel vogelsoorten inmiddels uit ons land verdwenen; uiterst zeldzaam geworden of op een "rode" lijst geplaatst. Een lijst waarop prachtige schepselen staan die met uitsterven worden bedreigd. Steeds verder lijkt het in ons landje bergafwaarts te gaan.

Als natuurliefhebber put je moed wanneer een klein stukje natuur toch nog behouden wordt. Of wanneer blijkt dat organisaties zoals natuurmonumenten steeds meer leden gaan tellen. Zou het toch nog goed komen?

Op een frisse maar heldere dag stapte ik op de fiets, richting dijk, om ergens bij één of ander moerasgebiedje te zoeken naar een kluut, die we daar de avond van te voren, vlak voor het donker worden, hadden gezien.

Natuurlijk had het gracieuze wit-zwarte dier, met z'n vrolijke opwippende snavel, niet op me gewacht en was al lang weer verder getrokken. Geen probleem.

Het weer bleef mooi en ook de meest voorkomende soorten vogels zijn, als je ze eens goed bekijkt prachtig. Ieder op zich een wondertje van bestaan.

Op m'n fietsje sukkelde ik weer langzaam huiswaarts en hield regelmatig stil op plaatsen waar iets interessants leek te gebeuren.

Overall waren er in de morgen volop vogels te horen. Ze durfden het gerust tegen het regelmatige geronk van de tractoren van de boeren op te nemen.

Een gewone eend dobberde, omringd door zes pluizige miniatuur-bolletjes in een sloot. Een meerkoet liep weer eens te bazen over z'n burens. De zon kwam vaagjes door de wolken en ik speurde door mijn kijker de velden af naar leuke beelden.

Een "ach" van vertedering kon ik nog net binnensmonds houden toen ik een kievit waakzaam rechtop in het veld zag staan, met drie zwart-witte ijverig dribbelende pluisjes om haar heen.

Eén moment van onoplettendheid van moeders kant kon fataal zijn voor haar kroost, hetgeen binnen enkele minuten bewezen werd. Als een lichtflits schoot een torenvalk uit de meidoorn, greep een jong in z'n klauwen en verdween. De ouders van het jong vielen hem luid krijsend aan maar waren te laat.

De toekomst van het jong van de torenvalk was voor vandaag weer verzekerd.

De kieviten keerden snel terug naar de twee resterende jongen.

De rust herstelde zich. Het gekwetter en getsjilp van het grote koor bleef voortgaan, de zon bleef vaag z'n warmte verspreiden; de traktor was nimmer gestopt met ronken. De boer ploegde voort.....en voort en voort. Ineens bemerkte ik wat er te gebeuren stond. Grote messen doorkliefd de grond van de akker en wierpen enorme klompen klei opzij. Twee kuikens scharrelden op het land. Hun moeder waakte over hen. Wat kon ze nog gebeuren. De grote gruwelijke valk was al langs geweest en had z'n tol geëist. Het geronk van de traktor nam wel erg toe, dat wel. Het was niet meer zo vredig. Wat was er toch? Moeder werd onrustig, riep en riep, waarschuwde.

Het drama voltrok zich voor mijn ogen. De zware ploeg walste over de jongen heen, slechts gladde glimmende hopen klei en een kievit schreeuwend in de lucht achterlatend. Een misselijk gevoel in m'n maagstreek restte me. Een gevoel van onmacht.

De boer ploegde voort. Zijn inkomen zal, als het weer meezit, verzekerd zijn. Ik zal het hem niet kwalijk nemen. Toch gonst het in m'n hoofd; mestmachines, graafmachines, ploegen, verontreiniging, oogst, meer opbrengst, winst, commercie, mijn eigen bordje granenmix in de morgen.

Welke hoop rest ons voor onze overbevolkte wereld? "Jean", roept het in me. Jij had toch zo'n mooi plan !!! Kreeg ik niet zo'n leuke folder over het opkopen van de uiterwaarden. Was het niet om daar de natuur een kans te geven? "Zeg Jean", dat was vlak voor de verkiezingen ! Jij stond toch bovenaan de lijst? Hoe staat het met je plan? Ik stemde daarvoor!!!

"Bij die akker, daar was 5 ha te koop, weet je? Precies daar waar jij dat plan wil. Een tijd lang hoor!!!

Kunnen we niet eens wat opkopen? Laten we die kievit een kans geven. Zullen we dat gebied "Eigen land" noemen? Want het is ons leefmilieu, ons eigen land wat we behouden kunnen en misschien wel moeten !!!

A.M.R.B.

Wintervogels in de Zump

Van de Zump is inmiddels aardig bekend welke vogels er broeden (zie verslag in Hak-al 5, oktober 1995). Welke vogels maken nu in de winter gebruik van dit stadspark? Om op deze vraag een antwoord te krijgen bezocht ik de Zump van oktober 1995 tot en met maart 1996 diverse keren. Tijdens dat bezoek noteerde ik alle vogels die op één of andere manier van de Zump gebruik maakten.

Hoe komen vogels in de tabel?

Vogels moesten gebruik maken van de Zump. Dat wil zeggen voedsel zoeken, rusten, poetsen of iets dergelijks. Over het gebied heen vliegen is niet geteld. Zo geldt een Buizerd die opvliegt uit de Zump wel maar een hoog schroevende Buizerd niet.

Voor mensen die graag precies willen weten hoe ik tot de genoemde soortenlijst gekomen ben kunnen de kleine letters lezen. Anderen kunnen meteen de tabel bekijken.

Van oktober tot en met januari heb ik ca. om de 4 weken een bezoek gebracht aan de Zump. Tijdens het bezoek werd door het gebied gewandeld waarbij alle plaatsen aangedaan worden. Van februari en maart zijn de trekkende en niet broedende vogels afkomstig uit de dan reeds gestarte broedvogeltellingen opgenomen. Het totale aantal vogelsoorten is afkomstig van 8 bezoeken. Aantallen per soort zijn wel genoteerd maar zijn niet verwerkt in de tabel. Omdat geen vaste systematiek in de telmethode zit (geen vaste route en geen vaste tijd t.o.v. zonsopgang, etc.) zeggen de aantallen niet zo veel. In het verhaal zijn ze soms wel gebruikt.

Vogelsoorten gezien in winter 1995/1996 in de Zump

Blauwe reiger	Stormmeeuw	Merel	Boomkruiper
Wilde eend	Turkse tortel	Kramsvogel	Vlaamse gaai
Sperwer	Houtduif	Zanglijster	Ekster
Buizerd	Steenuil	Grote lijster	Zwarte kraai
Torenavalk	Veldleeuwerik	Koperwiek	Spreeuw
Fazant	Graspieper	Tjiftjaf	Huismus
Waterhoen	Witte kwikstaart	Goudhaantje	Vink
Kievit	Rouwkwikstaart	Staartmees	Keep
Watersnip	Winterkoning	Matkop	Putter
Grutto	Heggemus	Pimpelmees	Sijs
Kokmeeuw	Roodborst	Koolmees	Kneu

Ijsbaan

De Zump verandert in de winter nogal van karakter doordat een deel als ijsbaan in gebruik is. Hiermee wordt een deel van het gebied interessant voor meer aan grote wateroppervlakten gebonden vogels zoals meeuwen, Meerkoeten en Nijlganzen. Afgelopen winter is vrijwel de hele periode dat er water op de ijsbaan stond, dit water bevroren geweest. In de aanwezigheid van 'watervogels' in de tabel is dat terug te vinden. Zo ontbreken Meerkoet en Nijlgans volledig terwijl die vorige winter rijk vertegenwoordigd waren. Nu miste ik de Nijlganzen absoluut niet want ze maken zo'n herrie dat andere zingende vogels erg slecht te horen zijn. En dat is erg onhandig bij de broedvogelinventarisatie waarvoor de eerste bezoeken al in februari en maart vallen.

Standvogel, Trekvogel of Wintergast

De vogelsoorten die de Zump in de winter gebruiken zijn deels trekvogels, deels wintergasten en deels standvogels. Nu betekent de term standvogel: vogel die het hele jaar in Nederland voorkomt. Dat betekent niet dat dan ook steeds dezelfde vogels in Nederland zitten. Vaak is het zo dat onze broedvogels deels of helemaal vertrekken en vervangen worden door soortgenoten uit het Noorden. Trekvogels zijn vogels die alleen tijdens de trek naar het Zuiden of het Noorden een gebied gebruiken. Wintergasten zijn vogels die naar Nederland trekken om hier te overwinteren.

Een paar soorten zal ik speciaal behandelen.

Spreeuw

Omdat een Spreeuw zomer en winter in Nederland te zien is, is het een standvogel. Onze 'Winterspreeuwen' zijn echter een mengsel van Noord Duitse, Poolse, Scandinavische, Noord-West Russische spreeuwen met wat achtergebleven Nederlandse spreeuwen. Spreeuwen waren afgelopen winter in kleine aantallen in de Zump aanwezig. Nooit maakten meer dan 10 dieren gebruik van het park. Wel vlogen ze vaak over. Eten zoeken werd afgelopen winter bij voorkeur gedaan in tuinen in de stad en grote weiden buiten de stad. In het voorjaar echter worden grote hoeveelheden nestmateriaal en voer verslept van de Zump naar de tientallen nesten in de woonwijk achter de Zump. De aantallen lopen dan op van 30 tot 60 dieren. (gegevens uit broedvogelmonitoring 1995). De Zump is voor Spreeuwen 's zomers belangrijker dan in de winter.

Roodborst

Ook een standvogel is de Roodborst. Hij broedt in Nederland in bossen. Iedereen die het hele jaar in de Zump komt weet echter dat daar 's zomers geen Roodborstjes zitten. Het elzenbos is waarschijnlijk te klein voor hem. In oktober echter zijn ze van de een op de andere dag massaal aanwezig. Van een enkel dier in begin oktober naar ineens 11 getelde vogels op 23 oktober (voor Roodborstjes is dit massaal). In november en december loopt dit aantal weer terug naar zo'n 3 tot 6 vogels. Na een zangopleving eind maart en begin april, zijn ze half april allemaal weer vertrokken naar het elders. Het grote aantal in oktober valt samen met de piek van miljoenen trekkende Roodborstjes die ons land grotendeels passeert. Slechts een klein deel overwintert hier. Ook verplaatsen Nederlandse bosbroedende Roodborsten zich in de winter vaak naar tuinen en parken. De Roodborst is in de Zump dus een echte wintergast!

Vinkachtigen

Leuke wintergasten uit Noord en Centraal Europa zijn de Sijsjes. Met tientallen doen ze zich te goed aan de zaadjes van de elzen in het elzenbos. Ze arriveerden in de Zump pas in februari en bleven hangen tot in april. Ook fanatieke elzenzaadeters zijn de Putters. Soms zaten ze wel met z'n dertigen in een boom. Een kwetterende, bewegende, geel opflitsende bende die pas te tellen is als ze met z'n allen een andere boom opzoeken. Nederlandse Putters van de Britse ondersoort trekken in ons land niet of nauwelijks weg. Zij vormen in de winter vaak groepen en gaan dan op zoek naar de beste zaadbronnen. Een elzenlaan in de Zump bijvoorbeeld.

De net genoemde soorten vormden samen met de mezen de meest opvallende groepen afgelopen winter.

Mezen

Als je een groep mezen hoort aankomen kan je het best even de tijd nemen om er achter te komen hoeveel en welke soorten er nu gezamenlijk optrekken. Meestal is het gedrag van zo'n groep een lust voor het oog. Groepen waarin alle 4 de soorten voorkomen, Koolmees, Pimpelmees, Staartmees en Matkopmees, zijn niet zeldzaam.

De Staartmezen zijn vaak met een heel stel. Meestal zijn dat één of enkele familiegroepen uit de omgeving. In de winter is een groep voor Staartmezen van levensbelang. Hoe hoger je geplaatst ben hoe meer centraal je in de groep mag slapen. Daar koel je minder af houd je dus een betere conditie. Het zijn echte standvogels.

Koolmezen in Nederland zijn standvogels die in de winter gezelschap krijgen van groepen uit het Oosten. Het grappige is dat in zo'n groep die mezen de baas zijn in wiens territorium men zich bevindt. Zo wisselen de bazen af met het bewegen door een terrein omdat van het ene territorium in het andere gevlogen wordt. Als gast sta je onderaan de ladder.

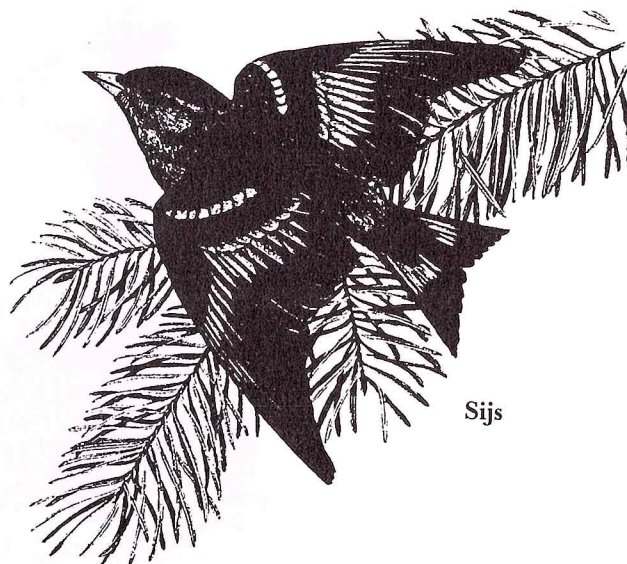
Trekvogels

In het najaar doet de Tjiftjaf op weg naar het Zuiden de Zump. De broedvogels van de Zump zijn dan al lang weg.

Ook als trekvogel kwamen afgelopen voorjaar een aantal Kieviten en Grutto's in de Zump foerageren. Mogelijk was het gebrek aan natte plaatsen door de droge winter hier de oorzaak van.

Trek is in oktober in de Zump goed te zien. Grote groepen Vinken, Graspiepers en Veldleeuweriken hoor en zie je op weg naar het Zuiden. En natuurlijk later de ganzen!

In de Zump is in de winter is op vogelgebied een hoop interessants te beleven.

Onomkeerbare macho's

's Morgens vroeg constateerde ik al dat het een stralende dag zou gaan worden. Het beetje wind dreef prachtige witte wolken voort tegen een helder blauwe lucht. De braamsluiper van de buurt liet zijn jubelende ratel horen. Ik plukte mijn wandelschoenen uit de kast en een uur later liep ik door het zomers groene landschap.

Wat eenden snabbelden tussen het kroos, enkele hommels zoemden langs en ergens hoog in de lucht cirkelde een buizerd. Genieten geblazen dus.

Eenmaal op de dijk gearriveerd toonde het landschap zich weer geheel anders. De wind blies de hoge grashalmen met golvende slagen richting oosten, een zilvergrijzige gloed op de donkergroene vlaktes veroorzakend.

Traag glanzend stroomde de rivier westwaarts in de stralende zon.

Een fietser passeerde mij kalm peddelend, even tevreden groetend naar die ander die ook liep te genieten van deze weelde van heldere kleuren.

Zachtjes ronkte een motorrijder naderbij. Een fel gekleurd monster, schrill afstekend tegen de omgeving, werd door een man, in super blits strak pakje, in bedwang gehouden. Hm, dacht ik, die is toch zeker ook beïnvloed door de rust die onze mooie uiterwaarden uitstralen, want zo relaxed heb ik nog maar zelden iemand zien toeren, op zo'n glimding. Wel gek dat zijn ogen alleen maar op de weg zijn gericht. Zou het een beginneling zijn? Maar nee, het bleek een verkenningstocht van het traject te zijn.

Mijn onkunde op dit gebied werd enkele minuten later op gruwelijke wijze aan het licht gebracht. Terwijl ik net een jonge fuut en moeder in de kijker had, werd de rust volledig verbroken.

De macho in strak pakje kwam met een schrikbarende vaart vanuit de andere richting terugrijden. In de bocht lag hij bijna op het wegdek, gebruik makend van zijn snelheid. Ik merkte dat ik mijn adem inhield uit angst dat er wat los grind of zand op de weg zou blijken te liggen en zou moeten aanschouwen dat die rode naderende schicht, die een mens bevatte, tegen het wegdek zou smakken met mij als enige getuige en dus hulpbron.

Hij scheurde mij in enkele seconden voorbij, waarbij ik bijna van de dijk werd gestoten door de luchtdruk. Een vloek lag op mijn lippen.

"Onomkeerbaar" dacht ik, "de vooruitgang is onomkeerbaar".

De macht der techniek dringt zich aan ons op en de mens blijft er misbruik van maken, zwak als hij is. Eigen lustgevoelens moeten worden bevredigd. Het geeft een kick.

Een half uur later brak de hel los. De pont stond gevuld met kerels die aan alle mode-onderhevige mannelijkheid konden beantwoorden. Een bak vol glimmende motoren en bolglanzende helmen. Aan de andere kant van de rivier stond nog eens zo'n lading op vervoer te wachten. Ik schatte toch snel zo'n tachtig motoren. De verrukkelijke Betuweroute zou worden gereden.

Een week later constateerde ik dat het buizerd-echtpaar in de hoge wilg langs de dijk het zo fraai opgebouwde nest had verlaten. Geen huiselijke taferelen dit jaar. geen jongen.

Hoeveel motor-macho's waren er langs gereden in die tijd, om hun snelheidsmonster te trainen? Hoeveel Betuwe-toertochten waren gepasseerd?

Onomkeerbaar, het wonder der techniek? !

A.M.R.B.

Fuut

Vogelwaarnemingen

Na een winter met vele Pestvogels is het voorjaar goed aangebroken. Het duurde even, de Tjiftjaffen waren ongeveer twee weken te laat, maar toen begon de terugkeer van de zomergasten. Nu zijn zelfs de latere gasten zoals de Wielewaal en de Spotvogel weer teruggekeerd. De stroom van trekvogels bracht, naast leuke soorten als Zwarte Stern, ook weer een nieuwe soort voor Culemborg met zich mee in de vorm van een Geelpootmeeuw. Verder bleek dat door de droogte het plasje aan het einde van de weidsteeg zeer produktief was voor steltlopers zoals Bontbekplevieren. Wat we natuurlijk ook niet mogen vergeten is het geslaagde broedgeval van de Ooievaars in de Binnenstad. Deze soort heeft velen warm laten lopen voor vogels kijken, zoals bleek uit de grote aantallen waarnemingskaartjes en brieven. De zomer zal zoals gebruikelijk rustig zijn voor spectaculaire vogelwaarnemingen, maar van af eind juli is het weer opletten geblazen omdat dan de najaarstrek alweer begint!

Stijn Brand.

Soort	Plaats	Datum	Aantal	Waarnemer
Ooievaar	Omgeving Culemborg	april/mei	2	Velen
Brandgans	Goilberdingenwaard	23-02-96	38	PvV
Rotgans	Goilberdingenwaard	23-02-96	2	PvV
Wintertaling	Einde Weidsteeg	07-04-96	6	GvR
Zomertaling	Einde Weidsteeg	11-04-96	2	LvdK
Grote Zaagbek	Lekdijk-West	05-04-96	2	JA
Krakeend	Einde Weidsteeg	05-04-96	4	JA
Waterral	Kerswerf	05-04-96	1	JA
	OVB	06-04-96	3	HV,RP,GM,At
Bruine Kiekendief	Zump	06-04-96	1	RP,AvB
Sperwer	Kamperfoelie	02-05-96	1	JA
	Linnaeuslaan	03-04-96	1	RP,TP
Wespendief	Zump	20-04-96	1	AvB,LvdK
Boomvalk	Bloemenbuurt	14-05-96	1	LvdK
	Ravenswaaij	30-05-96	1	LvdK
Zwarte Stern	Afgraving	13-04-96	2	AR
Geelpootmeeuw	Afgraving	18-05-96	1	SB
Stormmeeuw	Oostersingel	09-03-96	1	MvdL
Regenwulp	Weithusen	12-04-96	9	JA
	Zump	19-04-96	6	JA
	Weithusen	02-05-96	2	JA

Soort	Plaats	Datum	Aantal	Waarnemer
Groenpootruiter	Einde Weidsteeg	06-05-96	1	AMR
	Einde Weidsteeg	07-05-96	5	AMR
Zwarte Ruiter	Einde Weidsteeg	06-05-96	1	AMR
Goudplevier	Redichemse Waard	27-02-96	39	PvV
Bontbekplevier	Einde Weidsteeg	12-04-96	2	AMR
	Einde Weidsteeg	25-03-96	2	RP
Kleine Plevier	Einde Weidsteeg	11-04-96	2	LvdK
Scholekster	Afgraving	24-03-96	165	RP,TP
Oeverzwaluw	Einde Lange Dreef	12-04-96	1	AR
	Rijksstraatweg 18	12-04-96	2	RJ
Gierzwaluw	Trektelpost	06-05-96	30	AMR
	De Hond	22-04-96	1	AR
	Dahliastraat	23-04-96	1	LvdK,NvdK
Boerenzwaluw	Pikse Bogerd	06-04-96	3	GvR
Koekoek	Hoge Kuil	22-04-96	2	RP
	Einde Weidsteeg	24-04-96	2	AMR
	Zump	20-04-96	2	AvB,LvdK
Kleine Bonte Specht	Rijksstraatweg	mrt-april	2	Fam J
Groene Specht	Den Bol	mrt-juni	2	Velen
Ransuil	Afgraving	11-04-96	1	AR
Bosuil	Bakelbos	14-04-96	1	AMR
Grote Lijster	Geulstraat	11-02-96	1	Fam Y
Koperwiek	Geulstraat	feb	25	Fam Y
Merel	Plantage	13-04-96	3	EB
Gele Kwikstaart	Oude Kerswerf	05-04-96	2	JA
Waterpieper	OVB	18-04-96	1	HV,RP,GM,At
	Ronde Haven	25-02-96	1	AvB,JA
Pestvogel	Weidsteeg 6	31-01-96	6	Bl
Grasmus	Zump	20-04-96	1	AvB,LvdK
Braamsluiper	Beukeboom	25-04-96	1	AMR
Roodborst	Weidsteeg 6	'92-'96	1	JB

Soort	Plaats	Datum	Aantal	Waarnemer
Tjiftjaf	Einde Weidsteeg	25-03-96	1	RP
Fitis	Ravenswaaij	10-04-96	2	LvdK
Spotvogel	Julianalaan	19-05-96	1	LvdK
Staartmees	Weidsteeg 6	feb 96	2	Bl
	Eikeboom 31	05-05-96	2	SJ,BJ

De initialen staan voor:

PvV = Paul van Veen
 GvR = Gerard van Ruiten
 LvdK = Leo van der Kooij
 JA = Jouke Altenburg
 HV = Henk Vennix
 RP = Ruud Post
 GM = Gerben Mensink
 At = Arie Trouwborst
 TP = Tiny Post
 AR = Arjan Reesink
 SB = Stijn Brand

MvdL = Mike van der Linden
 AMR = Anne-Martine Reesink
 RJ = René Janssen
 NvdK = Nel van der Kooij
 Bl = dhr. Blommaart
 EB = Eduward Blommaart
 Fam J = Familie Janssen
 Fam Y = Familie Ydenberg
 SJ = Shirley Jansen
 BJ = Breun Jansen

EXCURSIE- EN ACTIVITEITENPROGRAMMA

**** INDIEN NIET VERMELD, DAN VERTREKKEN ALLE EXCURSIES VANAF "DE KETELVINK" ****

datum	tijd	aard van de activiteit
maandag 17 juni 1996	20.00 uur	Algemene Maandelijke Vergadering
vrijdag 21 juni 1996	19.00-20.00 uur	Jongere jeugdavond
maandag 24 juni 1996	19.00 uur	Planteninventarisatie rond Culemborg
zaterdag 29 juni 1996	05.30 uur 09.00 uur	Zoogdiereninventarisatie door Zoogdierenwerkgroep Activiteiten Nestkastenwerkgroep
maandag 1 juli 1996	19.00 uur	Planteninventarisatie rond Culemborg
vrijdag 5 juli 1996	19.00-20.00 uur	Jongere jeugdavond
zaterdag 6 juli 1996	? ? ? uur	(Kano)libellenexcursie naar de Weerribben, o.l.v. Annette van Berkel
maandag 8 juli 1996	19.00 uur	Planteninventarisatie rond Culemborg
maandag 15 juli 1996	19.00 uur	Planteninventarisatie rond Culemborg

